

Capítol 6: El segle XIX

Annex I: relació alfabètica de les persones de Torreblanca que apareixen en el Cantó Federal i en els anteriors capítols d'aquest segle.

1. **Alcina Fabregat, Vicente:** Alcalde de Torreblanca l'any 1873; va ser destituït amb tots els regidors en constituir-se el Cantó Federal Independent de Torreblanca. Recobra l'Alcaldia en acabar aquest curt període, no apareix en posterioritat en cap document, a l'igual que tots els demés components d'aquesta mateixa corporació municipal.
2. **Badenes Pastor, Francisco:** només apareix en la declaració del Cantó i com a membre de la Junta Revolucionària.
3. **Balaguer, Sebastián:** després d'aparèixer com un dels signants de la declaració cantonal, el seu nom no es torna a trobar fins l'any 1909 i 1910 com a regidor de la corporació municipal de Torreblanca. Està junt amb **Ramon Betored Ferrer** i amb **Bautista Blasco**.
4. **Balmes Traver, Vicente:** Regidor primer de l'Ajuntament destituït per la Junta Revolucionària.
5. **Barceló, Blas:** proposat per Castelló, forma part també del Comitè Federal de Torreblanca, es membre de la corporació municipal de Torreblanca en 1898, essent alcalde **Tomàs Barrachina**, torna a estar en les dues corporacions de 1901. És també vocal del Comitè Republicà Federal de Torreblanca.
6. **Barrachina Mars, Tomàs:** és l'últim dels que signen la declaració del Cantó; a més estarà a l'ajuntament des 1891 a 1895, com alcalde des de 1893, quan rebrà una de les peticions de millora de les instal·lacions

escolars. En 1898 tornarà a ser alcalde i tornem a trobar-lo en l'Ajuntament el període 1914-1916 i coincideix amb **Justo Persiva, Blas Barceló** i **Félix Barceló**, tots ells presents en la relació de persones remesa pel cantó de Castelló.

Devia de regentar algun negoci relacionat amb la gasolina ja que l'ajuntament acorda el 8 d'agost de 1891 pagar-li 80 pessetes per la gasolina destinada a l'enllumenat públic.

El 3 de juny de 1896 va ser suspès de les seues funcions a conseqüència d'haver-se-li obert un expedient al municipi per no estar degudament justificats els llibres de comptabilitat. És afectat l'alcalde i la majoria dels regidors que també es fan responsables. **José Simó Boix** el succeirà com alcalde interí.

En març de 1897 tornarà a ser alcalde després de que s'obris procés a la corporació vigent, fins que siga reposada en el mes de novembre pel sobreseïment de la causa. En aquesta època sol·licitarà una estació telegràfica per a la població.

En 1902, 1903 i 1905 apareix com un dels principal contribuents de Torreblanca en les llistes fetes per a les respectives eleccions de compromissaris al Senat.

7. **Bazo Ramón**: Secretari de l'Ajuntament depositat en 1873 i que serà confirmat en eixe lloc per la Junta Revolucionària.
8. **Betored, Ramon**: va signar la declaració, però sobre ell tenim el dubte de si cal identificar-lo amb **Ramon Betored Vinuesa** o amb **Ramon Betored Ferrer**. No n'estic segur degut a que si, per una part, en el primer les relacions amb José Simó ens pareixen més clares (a més de signar la declaració cantonal està en l'ajuntament en 1896 com regidor interí, essent alcalde José Simó, en 1897 i 1899), per una altra part el

segon apareix com a regidor en l'Ajuntament de Torreblanca en el període 1909-12, en companyia de **Sebastian Balaguer** qui també es signant de la declaració cantonal de Torreblanca.

9. **Blasco, J.:** és també un dels signants de la declaració del Cantó. L'identifique amb **Bautista Blasco** (Joan Bautista?), regidor municipal els anys 1893, 1894 i 1895, amb **Tomàs Barrachina** (auq també és un dels signants) com alcalde; també és regidor en 1896 amb **José Simó** d'Alcalde i en companyia de **Toribio Cortes** (Vice-president del Cantó) i de **Manuel Salvador** (integrant del Comité Federal Local). En 1893 coincideix a l'Ajuntament amb **Justo Fabregat** (un dels proposats per la Junta revolucionària de Castelló). Torna a estar a l'Ajuntament en 1902 junt amb **Félix Barceló** (també proposat per Castelló). **Bautista Blasco** serà Alcalde de Torreblanca els anys 1903 i 1904, coincidint en la corporació amb altres protagonistes del Cantó com són **José Simó**, **Toribio Cortes** i **Manuel Salvador**. Blasco Tindrà el càrrec de Síndic l'any 1906 i torna a estar a l'Ajuntament en 1909, ara en companyia de **Sebastián Balaguer** i **Ramon Betored Ferrer**. Torna a estar en la corporació municipal en 1930, quan deuria ser d'edat molt avançada, resultant la persona citada en la documentació del Cantó que apareix en la documentació municipal en data més tardana.
10. **Boix, Francisco:** malgrat ser el vice-president proposat per Castelló no trobem el seu nom en cap lloc més.
11. **Bruñó, Bautista:** consta a la relació remesa per Castelló.
12. **Cortes Vela, Toribio:** elegit vice-president de la Junta Revolucionària, va ser present en la declaració cantonal i la va signar. El trobem com a regidor interí de l'Ajuntament en 1896 (essent alcalde **José Simó**) a conseqüència de l'expedient obert a l'anterior consistori. Segueix com

regidor en 1897 i 1898 fins que en febrer és processat tota la corporació excepte **Peregrín Persiva Pavía**. Tornarà a ser regidor amb l'Alcaldia d'un altra persona present en els textos del Cantó signant la declaració, **Bautista Blasco**, els anys 1903 i 1904

13.**Fabregad Alsina, Ramón**. És un dels que apareixen en la Declaració cantonal encara que un altre signa per ell.

14.**Fabregat Mars, Bartolomé**: regidor cinquè, de la corporació dissolta en 1397.

15.**Fabregat Viciano, Justo**: membre de la junta Revolucionària proposada per Castelló, serà regidor de l'Ajuntament de Torreblanca el 1891 (era alcalde **Manuel Mars**), 1893 (alcalde **Tomàs Barrachina**) i torna a formar part de l'Ajuntament el 1916.

En 1897 l'ajuntament li paga l'arreglament del pou públic.

16.**Fabregat Vinuesa, Juan**: present en la declaració serà també vocal de la Junta Revolucionària.

17.**Ferrer, Florentín**: només apareix al seu nom com signant de la declaració.

18.**Font Bueno, Tomàs**: és qui aparenta observar una actitud més prudent de entre els protagonistes del cantó; present en la declaració i en la sessió inaugural, no signa cap document i presenta la renúncia al càrrec de President per considerar-lo incompatible amb el de Secretari del jutjat, càrrec que ja tenia, abstenint-se també de votar. És membre de l'Ajuntament en 1898, durant l'alcaldia de **Tomàs Barrachina**, signant de la declaració cantonal.

19.**Fonte, Carlos**: regidor segon de l'Ajuntament destituït en formar-se la Junta Revolucionària.

20.**Giner Masijo, Benito:** segon Tinent de l'Ajuntament destituït l'any 1873 i restituït a l'Ajuntament en acabar el Cantó.

21.**Laborda, Manuel:** també signa l'acta de declaració del Cantó i, a més forma part del Comitè Republicà Federal de Torreblanca.

22.**Llopis, Pascual:** Secretari del Comité Federal local, consta en la relació proposada per Castelló.

23.**Mars Fabregat, Manuel:** signa la declaració del cantó de Torreblanca; és alcalde de la localitat en 1891 i 1892, estant amb ell a l'Ajuntament **José Simó** (qui com ja hem dit serà alcalde posteriorment), **Tomàs Barrachina** i **Justo Fabregat**. És important ressaltar que aquest últim és un dels nomenats des de Castelló per a formar la Junta Revolucionària local, cosa que considerem mostra de que existia relació entre els protagonistes de la declaració cantonal de Torreblanca i els nomenats des de Castelló.

El 9 de juliol de 1892 és separat del càrrec d'alcalde per un delictes d'imprudència sobre **Vicente Vidal Fonte**; no obstant seria reposat a l'Alcaldia el 15 de juliol de l'any següent.

24.**Martí, Luís:** President del Comité Federal Local de Torreblanca. Apareix el mateix nom com regidor municipal l'any 1923; si és el mateix la seua edat seria molt avançada.

25.**Molner Persiva, Pablo:** El president del Cantó Federal Independent de Torreblanca, lògicament va ser un dels presents en la declaració cantonal a més de signar-la i fou Vice-president del Comitè Federal de Torreblanca que es va constituir segurament en Febrer de 1873. No hem trobat constància de formar part de la corporació municipal de Torreblanca almenys amb posterioritat a 1891, primera data en que existeixen les actes municipals.

- 26.**Molner Roda, Fermin**: solament es relaciona com a vocal de la Junta.
- 27.**Pacheco Paniagua, Francisco**: component de la corporació que va ser deposada per la Junta Revolucionària.
- 28.**Persiva, Justo**: és el secretari proposat per Castelló.
- 29.**Persiva, Victor**: només apareix el seu nom en el conjunt de les persones que signen la declaració del Cantó.
- 30.**Persiva Pavia, Pelegri**: regidor amb intens protagonisme en l'activitat municipal, a més de representant de la banda de música.
- 31.**Pitarch, Basilio**: regidor tercer de l'Ajuntament de 1397.
- 32.**Puig, Gaspar**: com l'anterior, regidor de la corporació deposada per la Junta Revolucionària.
- 33.**Puig, Tomàs**: President de la Junta Revolucionària proposada per Castelló, forma part del Comitè Federal local. No l'hem localitzat en cap activitat municipal més.
- 34.**Salvador Domènech, Manuel**: No solament és un dels presents en el moment de la declaració i vocal de la Junta Revolucionària, sinó també membre del Comitè Federal de Torreblanca, a més de regidor municipal en 1896 (regidor interí com a conseqüència de l'expedient obert a la corporació municipal), formarà part de la corporació municipal de 1897 que serà processada; Tornarà a estar en l'ajuntament en 1903 i 1904 junt amb **Bautista Blasco**.
- 35.**Segura Balmes, Mariano**: present en la declaració formarà part com a vocal de la Junta Revolucionària malgrat estar absent el dia de la sessió inaugural.
- 36.**Simó Boix, José**: present en el moment de la declaració del Cantó de Torreblanca, va estar absent en la sessió inaugural del mateix encara que va ser elegit, per unanimitat, Secretari de la Junta Revolucionària.

El trobem com a Regidor municipal des de l'any 1891 a 1894. En 1896 succeirà a **Tomàs Barrachina** en l'Alcaldia de Torreblanca on estarà acompanyat de **Ramon Betored**, també signant de la declaració del Cantó; **Toribio Cortes**, vice-president de la Junta Revolucionària; **Manuel Salvador**, present en la declaració i membre del comitè federal i **J. Blasco**, signant de la declaració. Torna a ser regidor els anys 1903 i 1904.

El 8 d'agost de 1893 adquireix la Torre de Torrenostra i la seua parcel·la, cedida per l'Estat.

En 1896 sol·licita l'habilitació de Torrenostra per a embarcar tota classe de fruits, petició que tindrà contestació positiva. També lloga un segon local per a escoles.

Deguera de tenir importants interessos en Torrenostra ja que són d'ell els terrenys del voltant de la caseta de carrabiners que hi havia a aquest barri des de 1860.

37.**Simó, Julián**: és un dels vocals proposats per Castelló per formar la Junta Revolucionària.

38.**Ten, Ramon**: membre del Comitè Federal Local que també consta a la relació proposada per la Junta Revolucionària de Castelló. És el propietari del local que lloga l'Ajuntament per a escola de xiquets i habitació del mestre situat al Carrer St. Jaume cantó a la Plaça del Pou, actual Plaça Major. Puc afegir la informació donada per Paquita Cortes Vilaplana explicant que recordava haver-lo conegut, explicant que era una persona que sempre estava llegint i que tenia algun problema físic que l'impedia caminar amb normalitat; va dir també que vivia a la Plaça, on avui està el bar Simon's, cosa que vaig poder confirmar amb el document que cita que l'Ajuntament li lloga eixa casa per a escola.

- 39.**Tena Fabregat, Francisco**: persona que tenia la concessió oficial de l'impost de Consums i que, en 1895, es va sol·licitar de l'Ajuntament la creació d'un fielat a Torrenostre ja que hi havia una important activitat comercial, el que es va concedir.
- 40.**Vilaplana Cortes, Francisco**: Vocal de la Junta Revolucionària es relaciona en la declaració.
- 41.**Vilaplana, Ramón**: Regidor sisè de la corporació de 1897.
- 42.**Vizcarro, Manuel**: President honorari del Comitè Federal de Torreblanca. Apareix un **Manuel Vizcarro** regidor municipal els anys 1920 i 1922. No sabem si és el mateix ja que el fet de ser nomenat president honorari del Comitè Federal de Torreblanca indicaria que era una persona de prou edat, per la qual cosa podríem pensar que qui apareix com regidor de l'ajuntament quaranta-nou anys després del Cantó podria ser un descendent. En 1901, l'Ajuntament adjudica el pou de la vila a **Manuel Vizcarro Alsina**, aquest mateix va ser arrendatari de l'escorxador en 1901, fins l'agost.

Capítol X : Annexos

Annex II: Bibliografia

ARAQUE HONTAGUAS, N. *La educación en la Constitución de 1812. Antecedentes y consecuencias*. A "Revista de la Facultad de Ciencias Sociales y Jurídicas de Elche." Vol. I. 2009.

ARAQUE HONTANGAS, N. *Manuel José Quintana y la Instrucción Pública*. Dykinson, Madrid, 2013.

ARAQUE HONTANGAS, N. *La educación en la Constitución de 1812: antecedentes y consecuencias*, Revista de la Facultad de Ciencias Sociales y Jurídicas de la Universidad Miguel Hernández, Elche, N° 5. 2009-2010

ARDIT LUCAS, M. *La guerra del Francés. (1808-1814)* a "Nuestra Historia" Mas Ivars Editors, 1980.

ARTOLA, M. *La burguesía revolucionaria (1808-1874)*, a "Historia de España" Alfaguara, Tom V. Alianza Editorial, S.A. Madrid 1983.

ARTOLA GALLEGO, M. *Los orígenes de la España contemporánea*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2000

ARTOLA GALLEGO, M. *Las Cortes de Cádiz*. Marcial Pons, Madrid, 2003

BALBÁS, J.A. *El libro de la provincia de Castellón*. 1892, Publicaciones del Seminario de Estudios Económicos y Sociales de la Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Castellón, 1987.

CIPOLLA, C.M.: *Educación y desarrollo en Occidente*. Barcelona, Ariel, 1970.

COSSÍO M. *La Enseñanza Primaria en España*. Madrid, 1915.

Gil VICENT, V. *Història de Vila-real*, Ajuntament de Vila-real, 2010.

GRACIA MONERRIS, C. *Els orígens del País Valencià contemporani (1808-1843)* a "Història del País Valencià". 3 i 4, Torrent, 1992

IMPRENTA NACIONAL, Boletín Oficial de Instrucción Pública, Madrid, 1843

JIMENO AGIUS, J. *La Instrucción Primaria en España*. Madrid, 1885

JOVELLANOS, G. M.: *Memoria sobre la Educación Pública*. Madrid, Editorial Biblioteca Nueva, 2012.

ORTELLS CHABRERA, V. *Evolució de la població absoluta a La Plana de Castelló*, a "Estudios Castellonenses" Nº 1, 1982 .

MARTINEZ DE VELASCO, A., SÁNCHEZ MANTERO, R., i MONTERO, F. *Manual de Historia de España*, Tom 5. Siglo XIX.

MERCADER RIBA, J. *José Bonaparte, Rey de España (1808-1813)*. Estructura de Estado español bonapartista. CSIC, Madrid. 1983.

MESEGUER FOLCH, V. *Carlismo y carlistas de Alcalà de Xivert*, Publicacions del Centre d'Estudis del Maestrat, Benicarló, 2001.

MONLLEÓ, R. *El Cantón de Castellón en 1873*. "Butlletí de la Societat Castellonense de Cultura", tomo LX, Castelló 1984.

MUNDINA MILALLAVE, B. *Historia, Geografía y Estadística de la Provincia de Castellón*, Confederación Española de Cajas de Ahorro, Madrid 1988, reproducció facsimil de l'original publicat en 1873.

ORTELLS CHABRERA, V. *Evolució de la població absoluta a la Plana de Castelló*, a "Estudis Castellonencs", Servei de Publicacions de l'Excma. Diputació de Castelló, 1983.

PAÑELLA ALCÁCER, J.M. "El Cantó Federal Independent de Torreblanca". Editorial Antinea, Vinaròs, 2007.

RAMÍREZ OLID, J.M.: *Liberalismo y Educación en España*. Cuadernos de los Amigos de los Museos de Osuna. Nº 19.

SANTOS VEGA, J.D. *Educación Primaria y escolarización en la Constitución española de 1812*

TUSELL GÓMEZ. J. *Introducción a la Historia del Mundo Contemporáneo*, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 1989..